

briste. Det er meget muligt, at vi naa den Dag, da en Afgørelse af Forfatningsstriden kan opnaas ogsaa paa Grundlag af andre Forudsætninger end den skabte stærke Mod- sætning mellem Rigsdagens to Afdelinger. Men er det nu saa, og jeg kan ikke skjule det for mig selv, at alle saadanne Be- stræbelser vistnok for Tiden ville komme til at hvile, saa bliver Spørgsmaalet dette: Er der dog ikke andet, der kan udrettes, kan ikke Sagen dog paa en Maade tages fra en anden Side, og turde det ikke være, at netop en saadan Hviletid, om jeg maa be- tegne den saa, kunde blive gunstig for andet Arbejde, og det for et Arbejde, som jeg an- tager ogsaa paa sin Vis vilde kunne komme til at fremtræde som en Modstand mod det provisoriske System, virksommere end det desværre hidtil har vist sig gennem Folke- tingets Bestræbelser. For mange Aar siden overtog jeg Driften af en lille Fordejend- dom, som var saa isde medhandlet, at den var ganske overgroet med Ukrudt. Jeg sagde da til Gaardbestyreren, at han skulde lægge det Hele ud i Brak for at faa Magt med dette Ukrudt, men han sagde til mig: „Vad mig forsøge, giv mig Tid og Arbejds- kraft, giv mig Gødning, og jeg vil da prøve, om vi ikke i det lange Løb kunne faa Magt med Ukrudtet paa Ageren. Jeg fulgte hans Raad, og jeg har ikke fortrudt det. Det første Aar voksede Korn og Ukrudt mellem hinanden, men nogle Aar efter havde Kornet Overtaget, og nu drives denne lille Fordejendom paa en Maade, som ikke staar tilbage for andre. Det er gaaet paa vor politiske Ager paa samme Maade, den er overgroet med proviso- rikt Ukrudt. Man forsøgte at anvende det, som de fleste vilde gribe til som et rationelt Middel at lægge Hele vor politiske Mark brak for at faa Magt med dette Ukrudt; men det viste sig snart, at dette Middel blev for dyrt for alle, for dyrt for os og for dyrt for hele Samfundet. Derfor tage vi For- handlingsarbejdet op, for at vi gennem Ar- bejdet i det lange Løb kunde virke til, at den politiske Ager kom til at bære noget an- det end Ukrudt, lat det kunde komme til at vokse saaledes op, at det kvalte det provisoriske Ukrudt i Væksten. Saaledes har jeg op- fattet Obergangen til Forhandlingspolitikken, den betyder for mig kun dette ene: Arbejde. Naar vi nu spørge, hvor vi skulle søge Stoffet for et saadant Arbejde, saa er der ingen derom i Tvivl, at det er lagt til Rette for os, det er Arbejdet fra neden af, det er Arbejdet for de økonomiske og de sociale Reformere. Der er i de sidst forløbne Aar stet et ikke ringe Forarbejde derfor, og jeg vil gøre ærede Medlemmer opmærksomme paa,

at, naar man synes, at Forhandlingspolitikken hidtil kun har sat smaa Frugter, saa beror det for en væsentlig Del paa, at der maa gaa nogen Tid hen med Forarbejdet for at lægge Stoffet saaledes til Rette, at Tiden virkelig er moden til, at der kan bringes no- get ud deraf. Nu staar det for mig saaledes, at, ligesom vi have Grund til at vente, at denne Rigsdagssamling ikke vil blive forstyrret ved Afbrydelser af storpolitisk Art, saa fore- ligger der nu et saaledes forarbejdet Stof, at Afgørelsen paa vigtige Punkter i de sociale og økonomiske Reformere staar for Døren, og det skulde være mit Ønske for den nu kom- mende Rigsdagsamling, at den maatte vie sit Arbejde fortrinnsvis til et Djemed, hvor der endnu er nogen Mulighed for, at modsatte politiske Anskuelser kunne mødes, og det er i Arbejdet for Smaafolks økonomiske Vel. Den storpolitiske Kamp har kostet os mange og dyre Døre, men et og andet har den ogsaa bragt os af Gavn og deriblandt dette, at der har udviklet sig en stedse stigende Interesse, eller jeg kan sige et stedse voksende Kapløb mellem de politiske Partier i Retning af at tilkendegive deres Interesse for Smaafolks Vel. Jeg skal ud- trykkelig sige, at det er langt fra mig at sige vore Modstandere af Højre for Stimu- lation i denne Sag, men det er øjensynligt at de paa ingen Maade ere komne bag efter os andre i dette Kapløb. Jeg siger nu, at det er paa Tide, at det skal vise sig, om der kan blive noget Udbytte ud af de mange store Ord. Det vilde være forkert at forsøge at ind- bilde sig selv eller andre, at der ved Hjælp af Lovgivningsforanstaltninger skulde kunne foregaa Mirakler, at Samfundsnøden derved kunde heles og helbredes. Der er opvokset vistnok altsfor store Illusioner i den Retning, men jeg tror, at der dog vilde kunne opnaas et, og det er det, at Smaamanden omkring i Landet faar en Følelse af, at Samfundets Arm ogsaa kan naa ham med andet end Politistaven. Allerede Følelsen deraf, tror jeg, vilde have en ganske overordentlig Be- tydning for vor Fremtidsudvikling her i Landet. Forventningen er spændt. Der bør ikke her indtræde en Skuffelse. Denne Skuf- felse kan faa forskjellige Former og der er lige megen Fare for, at en Skuffelse kan indtræde, fordi der udrettes for lidt, som fordi der intet udrettes. Og endelig tror jeg, at alle Parter bære Ansvar for, at store Forventninger ere valte, og at de der- for ogsaa have den Pligt, den Opgave at gjøre deres yderste til, at denne Forventning ikke absolut skuffes. Jeg erindrer en bekendt Tegning af Maleren Marsstrand, der fore- stiller en Italiener ridende paa et Hjel, og